

การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหนี้ในทางปฏิบัติให้เสร็จสิ้นครบถ้วน
ตามกระบวนการแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง*
Practical Enforcement of the Law of Obligations:
Ensuring Complete Execution under the Civil Procedure Law

จุฑาพร ชัยเดชสุริยะ
Jutaporn Chaidejsuriya

อาจารย์ประจำ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
Lecturer
Faculty of Law, Chulalongkorn University, Phayathai Road, Pathumwan, Bangkok 10330
Corresponding author E-mail: Jutaporn.c@chula.ac.th
(Received: May 8, 2026; Revised: June 12, 2026; Accepted: June 12, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักกฎหมายว่าด้วยหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กับหลักเกณฑ์การเสนอคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันเป็นกลไกสำคัญในการบังคับใช้สิทธิของเจ้าหนี้ในทางปฏิบัติ เนื่องจาก “หนี้” เป็นบุคคลสิทธิ เจ้าหนี้จึงไม่อาจบังคับชำระหนี้ได้ด้วยตนเอง แต่ต้องเสนอคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้ชำระหนี้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงหลักกฎหมาย (Doctrinal Legal Research) โดยวิเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับหนี้ 7 ประการ ได้แก่ การบอกกล่าวลูกหนี้กับอำนาจฟ้อง การบังคับชำระหนี้ การเรียกดอกเบี้ยกรณีลูกหนี้ผิดนัด การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ การโอนสิทธิเรียกร้อง การเพิกถอนการฉ้อฉล และอายุความบังคับจำนอง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกบทบัญญัติว่าด้วยหนี้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) บทบัญญัติที่มีเนื้อหาไม่ครอบคลุมเกี่ยวกับการเสนอคดี (2) บทบัญญัติที่กำหนดวิธีไว้แต่ไม่ครบถ้วนหรือมีปัญหาในการตีความ และ (3) บทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แล้วนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมถึงศึกษาจากตำราและแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ผลการศึกษาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหนี้ให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องตีความและบังคับใช้สอดคล้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้จะช่วยลดปัญหาทางปฏิบัติและเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ศึกษากฎหมายและผู้ปฏิบัติงานในคดีแพ่ง

คำสำคัญ: กฎหมายหนี้, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, การบังคับใช้กฎหมายหนี้

* บทความนี้สรุปมาจากงานวิจัยเรื่อง “การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหนี้ในทางปฏิบัติให้เสร็จสิ้นครบถ้วนตามกระบวนการแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง”

นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย); เนติบัณฑิตไทย; LL.M. in banking and financial law (Boston University); LL.M. (University of California, Berkeley); LL.M. (University of Pennsylvania); JSD (Washington University in St. Louis)

Abstract

This research article aims to study the relationship between the law of obligations under the Civil and Commercial Code and the procedural requirements for instituting civil actions under the Civil Procedure Code, which serve as essential mechanisms for enforcing creditors' rights in practice. As obligations constitute personal rights, creditors cannot enforce performance themselves and must initiate legal proceedings against debtors before the court. This study adopts a doctrinal legal research approach, analyzing seven key aspects of the law of obligations: demand notice and the right to sue, enforcement of obligations, interest in cases of default, exercise of the debtor's right of claims, assignment of claims, rescission of fraudulent acts, and prescription relating to mortgage enforcement. The provisions are categorized into three groups: (1) provisions that do not adequately address procedural aspects of litigation, (2) provisions that prescribe procedures but remain incomplete or ambiguous, and (3) provisions that are inconsistent with the Civil Procedure Code. These issues are then examined in connection with relevant procedural rules, alongside a review of legal textbooks and Supreme Court precedents. The findings indicate that effective enforcement of the law of obligations requires systematic interpretation and application in harmony with procedural law. The results of this study aim to reduce practical difficulties and foster a correct understanding among legal scholars and practitioners in civil litigation.

Keywords: Law of Obligations, Civil Procedure Law, Enforcement of the Law of Obligations

1. บทนำ

ในคดีแพ่ง การที่บุคคลใดจะเสนอคดีต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้นั้น จะต้องมิข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ตามกฎหมายแพ่งเกิดขึ้น ทั้งนี้ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 บัญญัติ ซึ่งในทางปฏิบัติ คดีแพ่งส่วนใหญ่จะมีคำขอบังคับให้จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 หนี้ แต่โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 มิได้บัญญัติขยายความว่าเมื่อใดจึงจะถือว่ามิข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ตามกฎหมายแพ่งเกิดขึ้นแล้ว ขณะเดียวกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติให้เจ้าหนี้ร้องขอต่อศาลให้บังคับลูกหนี้ชำระหนี้ก็ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการว่าเจ้าหนี้จะต้องร้องขอต่อศาลอย่างไร ซึ่งจะต้องกลับไปดูบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษากฎหมายว่าด้วยหนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับคดีในส่วนแพ่งมักประสบปัญหาในการทำเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหนี้ เช่น ไม่เข้าใจว่ากฎหมายว่าด้วยหนี้จะมีการบังคับใช้อย่างไรในทางปฏิบัติ รวมทั้งการเสนอข้อหาของตนโดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อศาลตามที่บัญญัติ

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 นั้น จะต้องแสดงโดยชัดแจ้งซึ่งสภาพแห่งข้อหา และคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยหนี้ นั้นต้องบรรยายฟ้องอย่างไร จึงจะเป็นคำฟ้องที่สมบูรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้คือการศึกษาค้นคว้าความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายว่าด้วยหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 กับการเสนอคดีของตนต่อศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อตอบคำถามที่ว่า “ในทางปฏิบัติ หากจะต้องบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหนี้ จะต้องเสนอคดีอย่างไรจึงจะถูกต้องครบถ้วนตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติ ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

2. ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงหลักกฎหมาย (Doctrinal Legal Research) โดยผู้วิจัยได้นำหลักกฎหมายว่าด้วยหนี้ในเรื่องต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 จำนวนทั้งสิ้น 7 ประเด็นเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่

1. การให้คำบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. การบังคับชำระหนี้ ตามมาตรา 213 และ 214 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
3. การเรียกดอกเบี้ยในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดตามมาตรา 224 และ 224/1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
4. การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ ตามมาตรา 233 ถึง 236 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
5. การโอนสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 303 ถึง 313 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
6. การเพิกถอนการฉ้อฉลในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องด้วย
7. ระยะเวลาการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล กับอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้จำนอง

ผู้วิจัยจำแนกประเด็นข้างต้นเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) บทบัญญัติว่าด้วยหนี้ไม่ได้บัญญัติถึงขั้นตอนหรือวิธีเสนอคดีต่อศาล 2) บทบัญญัติว่าด้วยหนี้ได้บัญญัติขั้นตอนหรือวิธีเสนอคดีต่อศาล แต่ยังไม่ละเอียดครบถ้วนหรือเกิดปัญหาในการตีความ 3) บทบัญญัติว่าด้วยหนี้ได้บัญญัติขั้นตอนหรือวิธีเสนอคดีต่อศาล แต่ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ผู้วิจัยได้นำประเด็นข้างต้นทั้งหมดมาเชื่อมโยงกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่อยู่ในเรื่องเดียวกัน เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของบทบัญญัติกฎหมายและความต่อเนื่องของการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหนี้กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ เอกสารที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัย ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และคำพิพากษาฎีกาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยหนี้และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในแต่ละประเด็นอย่างลึกซึ้ง รวมถึงแนวปฏิบัติของศาลยุติธรรม

ผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้ คือการอธิบายว่า หากจะบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหนี้ในแต่ละประเด็นที่ทำการศึกษาค้นคว้า จะต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้ผู้ศึกษากฎหมายว่าด้วยหนี้และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับคดีในส่วนแพ่งให้เข้าใจหลักกฎหมายหรือสามารถใช้หลักกฎหมายว่าด้วยหนี้ได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน หากจะมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลจะได้ไม่เสียเปรียบในเชิงคดี

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายว่าด้วยหนี้และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา 194 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่ง การชำระหนี้ด้วยงดเว้นการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมีได้”

โดยที่ “หนี้” เป็นบุคคลสิทธิ¹ ไม่ใช่ทรัพย์สินสิทธิ ดังนั้น แม้ตามมาตรา 194 ข้างต้นจะบัญญัติให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ แต่การที่จะใช้สิทธิของตนที่จะเรียกหรือบังคับชำระหนี้เอากับลูกหนี้นั้น เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับลูกหนี้ด้วยตนเองได้โดยพลการแต่จะต้องดำเนินการโดยใช้สิทธิทางศาลเท่านั้นซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 213 ที่บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้...” จึงอาจกล่าวได้ว่าการใช้สิทธิของเจ้าหนี้ เกือบทุกเรื่องที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เจ้าหนี้จะต้องดำเนินการโดยการฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลยุติธรรม ยกเว้นเฉพาะบางเรื่องที่กฎหมายได้บัญญัติให้สิทธิแก่เจ้าหนี้โดยไม่ต้องใช้สิทธิทางศาล เช่น สิทธิยึดหน่วง² การหักกลบลบหนี้ เป็นต้น ดังนั้น หากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่จะบังคับเอากับลูกหนี้ด้วยตนเองหรือโดยพลการ หากบังคับเองโดยพลการ แม้บังคับเท่าที่คิดว่าพอกับจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้เป็นหนี้ตน ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่ วินิจฉัยว่าเป็นการกระทำโดยมีเจตนาทุจริต³ อันเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความผิดฐานลักทรัพย์

¹ ดารารพร ธีระวัฒน์, *กฎหมายหนี้หลักทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2568), 14.

² ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้)*, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2568), 506-507.

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 674/2554 (ประชุมใหญ่) ซึ่งกลับแนววินิจฉัยเดิม เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 251/2513, 2041/2525, 3150/2549 และ 2279/2551 ที่วินิจฉัยว่า การเอาทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อใช้หนี้ตนโดยพลการแต่เอาไปไม่เกินกว่าจำนวนหนี้ ถือว่าไม่มีเจตนาทุจริต

การเสนอคดีต่อศาลยุติธรรมเพื่อบังคับลูกหนี้ให้ชำระหนี้ตามกฎหมายว่าด้วยหนี้จะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมาตรา 1(2) บัญญัติว่า “คดี” หมายความว่า “กระบวนการพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้รับรอง ค้ำครองบังคับตามหรือเพื่อการใช้ซึ่งสิทธิหรือหน้าที่” และมาตรา 55 บัญญัติว่า “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้” คำว่า “สิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง” หมายถึงทั้งบุคคลสิทธิและทรัพย์สินสิทธิ ทั้งนี้ ในส่วนของบุคคลสิทธิล้วนเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติว่าด้วย “หนี้” ทั้งสิ้น

ตามกฎหมายว่าด้วยหนี้ ที่มาแห่งหนี้หรือบ่อเกิดแห่งหนี้ ได้แก่ นิติกรรม นิติเหตุ และกฎหมาย⁴ ดังนั้น หนี้จึงมีที่มาที่หลากหลาย เมื่อมีหนี้เกิดขึ้นและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ หากเจ้าหนี้ต้องการบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ก็ต้องเสนอคดีของตนต่อศาลโดยดำเนินคดีมีข้อพิพาท⁵ กล่าวคือยื่นฟ้องลูกหนี้เป็นจำเลยต่อศาลส่วนแพ่งเพื่อขอให้ศาลบังคับตามสิทธิเรียกร้องของตนตามกฎหมายว่าด้วยหนี้ ด้วยเหตุนี้ สิทธิและหน้าที่ของเจ้าหนี้และลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในคดีแพ่งจึงเชื่อมโยงกับสิทธิและหน้าที่ของคู่ความในคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. อำนาจฟ้องและคำฟ้องของโจทก์ (เจ้าหนี้)

แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะบัญญัติอยู่ต่างประมวลกฎหมายกัน แต่การบังคับใช้กฎหมายแต่ละฉบับจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกัน กล่าวคือ แม้เจ้าหนี้จะมีสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เมื่อเจ้าหนี้เป็นโจทก์ฟ้องลูกหนี้เป็นจำเลยต่อศาล โจทก์ก็ต้องบรรยายในคำฟ้องให้ครบถ้วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55⁶ เพื่อแสดงให้เห็นถึงอำนาจฟ้องของโจทก์ซึ่งได้แก่ 1) โจทก์มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายแพ่งอย่างไร 2) จำเลยได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการที่ได้แย้งสิทธิและหน้าที่ของโจทก์ในเรื่องใด และ 3) ขณะที่เสนอคดีต่อศาล จำเลยยังมีการกระทำการที่ได้แย้งสิทธิและหน้าที่ของโจทก์อยู่ จึงจำเป็นที่จะต้องขอให้ศาลบังคับและคำฟ้องก็ต้องบรรยายให้แจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาและคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นนั้นตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสองบัญญัติด้วย

⁴ อรรถพรณ พันธ์พัฒนา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2568), 12-14.

⁵ สมชัย ศรีมาอุตมากร, สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร: พัชรีชัย, 2567), 42.

⁶ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร: พัชรีชัย, 2568), 306.

2. คำให้การของจำเลย (ลูกหนี้)

ลูกหนี้เมื่อเป็นจำเลยในคดี หากจะยื่นคำให้การก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 177 วรรคสอง กล่าวคือ ต้องแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่าจำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการปฏิเสธนั้น ดังนั้น ในกรณีที่จำเลย (ลูกหนี้) มีข้อต่อสู้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากไม่ได้ปฏิเสธหรือยกขึ้นเป็นประเด็นข้อพิพาทโดยชัดแจ้งในคำให้การ ถือว่าจำเลยรับตามที่โจทก์กล่าวอ้างในคำฟ้อง⁷

3. ในกรณีที่สิทธิเรียกร้องตามคำฟ้องของโจทก์ขาดอายุความ

มูลหนี้หรือสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ มีอายุความในการฟ้องคดีตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เจ้าหนี้มาฟ้องเมื่อสิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้ซึ่งเป็นจำเลยในคดี มีหน้าที่ต้องยกเรื่องอายุความขึ้นต่อสู้โดยชัดแจ้งในคำให้การ มิเช่นนั้น จะถือว่าไม่มีประเด็นข้อพิพาทเรื่องอายุความที่ศาลจะต้องวินิจฉัย⁸ ศาลจึงวินิจฉัยให้ไม่ได้เพราะจะเป็นการวินิจฉัยนอกประเด็นข้อพิพาท ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/29 ก็บัญญัติไว้ชัดแจ้งว่า “เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้”

กฎหมายว่าด้วยหนี้ที่เกี่ยวกับการเสนอคดีต่อศาลส่วนแพ่งที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์ในวิจัยนี้คือ กฎหมายว่าด้วยหนี้ ตามบรรพ 2 ลักษณะ 1 หมวด 2 “ผลแห่งหนี้” ในเรื่อง 1) การไม่ชำระหนี้ 2) รับช่วงสิทธิ 3) การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ 4) เพิกถอนการฉ้อฉล และ หมวด 4 เรื่องการโอนสิทธิเรียกร้อง

สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยหนี้ในเรื่องข้างต้นจะนำมาศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ 1) ภาค 1 ลักษณะ 3 คู่ความ 2) ลักษณะ 6 คำพิพากษาและคำสั่ง และ 3) ภาค 2 ลักษณะ 1 วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น

4. บทวิเคราะห์

4.1 การให้คำบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ (ประเด็นที่วิเคราะห์คือ อำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อลูกหนี้มีการผิดนัดชำระหนี้เท่านั้นหรือไม่ หรือเกิดขึ้นเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ แม้ลูกหนี้จะยังไม่ผิดนัดชำระหนี้)

⁷ สมชัย ชีมาอุตมกร, สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2, 97-99.

⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 3513/2562

ตามมาตรา 203 และ 204 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้แบ่งกำหนดเวลาชำระหนี้ออกเป็น 3 กรณี ได้แก่

- 1) กรณีหนี้ที่ไม่มีกำหนดชำระ
- 2) กรณีหนี้ที่มีกำหนดชำระแต่ไม่แน่นอนหรือคำนวณตามวันแห่งปฏิทินไม่ได้
- 3) กรณีหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระแน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน

กำหนดเวลาชำระหนี้ข้างต้น มีผลในประเด็นที่ว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เมื่อใด ดังนี้

	หนี้ถึงกำหนดชำระเมื่อใด	ลูกหนี้ผิดนัดเมื่อใด
กรณีหนี้ที่ไม่มีกำหนดชำระ	ถึงกำหนดชำระโดยพลัน (มาตรา 203 วรรคหนึ่ง ⁹)	หลังจากที่เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือน ลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ (มาตรา 204 วรรคหนึ่ง ¹⁰)
กรณีหนี้ที่มีกำหนดชำระ แต่ไม่แน่นอนหรือคำนวณ ตามวันแห่งปฏิทินไม่ได้	เมื่อถึงกำหนดชำระตามที่ได้ตกลงไว้	หลังจากที่เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือน ลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ (มาตรา 204 วรรคหนึ่ง)
กรณีหนี้ที่มีกำหนดเวลา ชำระแน่นอนตามวันแห่ง ปฏิทิน	เมื่อถึงกำหนดชำระตามวันแห่งปฏิทิน (มาตรา 204 วรรคสอง)	หากลูกหนี้ไม่ได้ชำระหนี้ตามกำหนด ลูกหนี้จะตกเป็นผู้ผิดนัดโดยที่เจ้าหนี้ ไม่ต้องให้คำบอกกล่าวหรือเตือนลูกหนี้ (มาตรา 204 วรรคสอง ¹¹)

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า เวลาที่หนี้ถึงกำหนดชำระ กับ เวลาที่ลูกหนี้ผิดนัด อาจเกิดขึ้นต่อเนื่องกันหรือห่างกันคนละช่วงก็ได้ กล่าวคือ ในกรณีหนี้ที่ไม่มีกำหนดชำระหรือหนี้ที่มีกำหนดชำระแต่ไม่แน่นอนหรือคำนวณตามวันแห่งปฏิทินไม่ได้ หนี้จะถึงกำหนดชำระโดยพลัน แต่ลูกหนี้จะยังไม่ถือว่าผิดนัดในทันที เพราะต้องมีการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้เสียก่อนแล้วลูกหนี้ไม่ยอมชำระ¹² ดังนั้น ในทางปฏิบัติ กรณีเช่นนี้ เวลาที่หนี้ถึงกำหนดชำระ กับ เวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดจึงไม่ได้เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน

⁹ มาตรา 203 ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้มีกำหนดลงไว้ หรือจะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้ย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน

ถ้าได้กำหนดเวลาไว้ แต่หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้นก็ได้

¹⁰ มาตรา 204 วรรคหนึ่ง ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว

¹¹ มาตรา 204 วรรคสอง ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ตามกำหนดไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิพักต้องเตือนเลย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้ว่าจะคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้ออกกล่าว

¹² คำพิพากษาฎีกาที่ 1666/2562 และ 757/2567 วินิจฉัยว่า การฟ้องคดีถือเป็นการบอกกล่าวทวงถามให้จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ชำระหนี้ในตัวเองแล้ว

แต่มีระยะห่าง ส่วนหนึ่งที่มีกำหนดเวลาชำระแน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน เวลาที่หนี้ถึงกำหนดชำระกับเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดจะเกิดขึ้นใกล้เคียงต่อเนื่องกันเพราะในทันทีที่ถึงกำหนดชำระและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้ก็จะตกเป็นผู้ผิดนัดทันที เช่น สัญญาที่กำหนดว่า หนี้ถึงกำหนดชำระในวันที่ 10 พฤษภาคม 2569 และลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้จะตกเป็นผู้ผิดนัดในวันที่ 11 พฤษภาคม 2569 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม อำนาจฟ้องของเจ้าหนี้ที่จะเสนอคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระให้กับตนนั้น บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ไม่ได้บัญญัติชัดว่าการโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้เกิดขึ้นเมื่อใด จึงมีปัญหว่าเจ้าหนี้จะมีอำนาจฟ้องบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ในทันทีที่หนี้ถึงกำหนดชำระ หรืออำนาจฟ้องจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดแล้วเท่านั้น

คำตอบในเรื่องนี้ เมื่อศึกษาจากคำพิพากษาฎีกาที่ 10166/2539 ที่วินิจฉัยว่า “การที่โจทก์ฟ้องคดีถือว่าเป็นการทวงถามอยู่ในตัว เมื่อจำเลยไม่ชำระถือว่าจำเลยตกเป็นผู้ผิดนัด ต้องเสียดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดให้แก่โจทก์” และคำพิพากษาฎีกาที่ 1302/2535 และ 8205/2555 ที่วินิจฉัยว่า “ไม่ปรากฏว่าโจทก์ทวงถามเมื่อใดจึงถือว่าจำเลยผิดนัดในวันฟ้อง” และ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/12 ได้บัญญัติในเรื่องอายุความว่า “อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องให้คงไว้กระทำการอย่างใด ให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น” และมาตรา 193/13 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่เจ้าหนี้ยังไม่อาจบังคับได้จนกว่าจะได้ทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่เวลาแรกที่อาจทวงถามได้เป็นต้นไป แต่ถ้าลูกหนี้ยังไม่ต้องชำระหนี้จนกว่าระยะเวลาหนึ่งจะได้ล่วงพ้นไปแล้วนับแต่เวลาที่ได้ทวงถามนั้น ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่ระยะเวลานั้นได้สิ้นสุดไปแล้ว” มาพิจารณาก็จะได้ข้อสรุปว่ากรณีที่หนี้ไม่ได้มีกำหนดชำระตามวันแห่งปฏิทินและเป็นหนี้ที่เจ้าหนี้จะต้องบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง อำนาจฟ้องจึงเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาแรกที่อาจทวงถามได้เป็นต้นไป กล่าวคือ อำนาจฟ้องเกิดขึ้นโดยพลัน และเจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้โดยถือเอาคำฟ้องเป็นการบอกกล่าวทวงถามให้ชำระหนี้ไปในตัวได้โดยไม่ต้องมีหนังสือบอกกล่าวก่อนการฟ้องคดี

กล่าวโดยสรุป ไม่ว่าจะเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดชำระตามวันแห่งปฏิทินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 203 วรรคหนึ่ง หรือ หนี้ที่มีกำหนดชำระตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสองก็ตาม อำนาจฟ้องเกิดขึ้นเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระและลูกหนี้ไม่ได้ชำระหนี้ เพราะถือว่าเจ้าหนี้ถูกลูกหนี้โต้แย้งสิทธิและหน้าที่แล้วตั้งแต่เวลาเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ส่วนกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัด มีผลเพียงทำให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้มากขึ้นเท่านั้น¹³ เช่น ดอกเบี้ยผิดนัด ตาม 224 วรรคหนึ่ง ความรับผิดในความเสียหายในกรณีที่การชำระหนี้เป็นพันวิสัยเกิดขึ้นในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัด ตามมาตรา 217 เป็นต้น แต่ไม่ใช่เงื่อนไขการเกิดอำนาจฟ้องของเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55

¹³ จริญ ภักดีธนากุล, *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยผลและความระงับแห่งหนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร, 2563), 80.

4.2 การบังคับชำระหนี้ คำขอบังคับและคำขอท้ายฟ้อง

ตามกฎหมายว่าด้วยหนี้ การบังคับชำระหนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การบังคับชำระหนี้เฉพาะเจาะจง (Direct/Specific Enforcement of Performance)¹⁴ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรคหนึ่งและ 2) การบังคับชำระหนี้เอนกาทิตย์สินของลูกหนี้ (Indirect Enforcement of Performance)¹⁵ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 214¹⁶

สิทธิในการบังคับชำระหนี้เกิดขึ้นเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ (Non-Performance) หรือลูกหนี้ผิดนัด (Default) แต่การบังคับชำระหนี้ เจ้าหนี้จะต้องเสนอคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ กล่าวคือ เจ้าหนี้ใช้กำลังบังคับกับลูกหนี้โดยพลการไม่ได้¹⁷

การบรรยายฟ้อง โจทก์ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “คำฟ้องต้องแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นนั้น”

ประเด็นที่บทความวิจัยนี้จะศึกษา คือ การร่างคำขอบังคับในคำฟ้องเพื่อบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 และมาตรา 214 ต้องทำอย่างไรจึงจะชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสองและสอดคล้องกับมาตรา 142 ว่าด้วยการห้ามมิให้ศาลพิพากษาเกินคำขอของโจทก์

- 1) กรณีบังคับชำระหนี้เฉพาะเจาะจง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรคหนึ่ง¹⁸ และลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้เฉพาะเจาะจงได้เพราะไม่มีทรัพย์สินเพียงพอ เจ้าหนี้มีสิทธิขอบังคับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง ตามมาตรา 214

การบังคับใช้มาตรา 214 จะเกิดขึ้นในกรณีที่เจ้าหนี้ต้องการบังคับชำระหนี้เฉพาะเจาะจงตามมาตรา 213 วรรคหนึ่ง และสภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้ทำเช่นนั้น แต่ลูกหนี้ไม่ชำระหรือมีทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้เฉพาะเจาะจงได้ ซึ่งเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ 1) กรณีที่วัตถุแห่งหนี้เป็นหนี้เงิน และ 2) กรณีที่วัตถุแห่งหนี้เป็นหนี้ส่งมอบสังหาริมทรัพย์

¹⁴ Jutaporn Chaidejsuriya, *Law of Obligations in Thailand* (Singapore: Sweet & Maxwell, 2025), 115.

¹⁵ Ibid., 131.

¹⁶ มาตรา 214 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 733 เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย

¹⁷ โสภณ รัตนกร, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2556), 132.

¹⁸ มาตรา 213 วรรคหนึ่ง ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้

1.1) กรณีที่วัตถุแห่งนี้เป็นหนี้เงิน

ตัวอย่างคำขอบังคับ
1. ขอให้จำเลยชำระเงินให้กับโจทก์ จำนวน 1,000,000 บาท พร้อมดอกเบี้ย นับจากวันที่จำเลยผิดนัดจนถึงวันฟ้องและถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระให้กับโจทก์เสร็จสิ้น (ในคำขอบังคับ โจทก์ไม่ต้องมีคำขอตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 214 เพราะหากโจทก์ชนะคดี สามารถที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีเอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 วรรคหนึ่ง)

1.2) กรณีที่วัตถุแห่งนี้เป็นภาระหนี้สินและการโอนกรรมสิทธิ์และส่งมอบทรัพย์สิน

ตัวอย่างคำขอบังคับ
1. ขอให้จำเลยส่งมอบ (ทรัพย์สิน) 2. หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามข้อ 1 ขอให้จำเลยใช้ราคาทรัพย์สินให้กับโจทก์

2) กรณีบังคับชำระหนี้ในกรณีที่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ชำระหนี้ได้และวัตถุแห่งหนี้เป็นการกระทำการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรคสอง (ส่วนแรก) บัญญัติว่า “เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการอันหนึ่งอันใด เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้บุคคลภายนอกกระทำการอันนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่ายให้ก็ได้”

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145 วรรคสองบัญญัติว่า “ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอก” ซึ่งมีความหมายว่า คำพิพากษาจะผูกพันคู่ความเท่านั้น ไม่ผูกพันบุคคลภายนอก เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 145 (1) หรือ (2)

งานวิจัยนี้มีข้อสังเกตว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคสองตอนต้น น่าจะไม่สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 วรรคสอง เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคสองได้บัญญัติให้เจ้าหนี้สามารถร้องขอให้ศาลมีอำนาจสั่งบังคับบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดีได้ วิจัยนี้จึงเห็นว่า เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติมาตรา 213 วรรคสองไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็ควรต้องมีการแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ถูกต้องและสอดคล้องหรือเป็นแนวทางเดียวกันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

นอกจากนี้ การบังคับคดีให้กระทำการ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 358 บัญญัติว่า “การบังคับคดีในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลกำหนดให้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษากะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งไม่ใช่กรณีตามมาตรา 357 นอกจาก เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจมีคำขอตามมาตรา 361 แล้ว ถ้าการกระทำนั้นเป็น กรณีที่อาจให้บุคคลภายนอกกระทำการแทนได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจมีคำขอ ฝ่ายเดียวให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้บุคคลภายนอกกระทำการนั้นแทนลูกหนี้ตาม คำพิพากษา โดยลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายที่เสียไปในกรณีขอให้บุคคลภายนอกกระทำการแทนตาม วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับคดีกันต่อไป”

ดังนั้น หากจะแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคสอง วินัยนี้ก็เสนอให้แก้ไขบทบัญญัติในมาตรานี้ให้มีเนื้อความเชื่อมโยงกับประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นว่า “เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุ แห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการอันหนึ่งอันใด ให้เจ้าหนี้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีในกรณีที่ให้กระทำการ”¹⁹

ตัวอย่างคำขอบังคับ
1. ขอให้จำเลยดำเนินการก่อสร้างอาคารให้กับโจทก์ตามสัญญา 2. หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำขอบังคับในข้อ 1 ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ จ้างบุคคลภายนอกกระทำการแทนจำเลย โดยจำเลยเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

3) กรณีบังคับชำระหนี้ในกรณีที่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ชำระหนี้ได้และวัตถุแห่งหนี้ เป็นการกระทำนิติกรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรคสอง (ส่วนท้าย) บัญญัติว่า “แต่ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่ง ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ก็ได้”

หากพิจารณาเฉพาะบทบัญญัติในมาตรา 213 ข้างต้น จะมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า การที่ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ เป็นการบังคับ นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ใช่คู่ความ ในคดี อันเป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 วรรคสอง หรือไม่ เพราะคำพิพากษาจะผูกพันเฉพาะคู่ความ ไม่ผูกพันบุคคลภายนอก

¹⁹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 358

แต่โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 357 บัญญัติว่า “การบังคับคดีในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาระทำนิติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งอาจถือเอาคำพิพากษาของศาลแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลไม่ได้กำหนดให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งให้ถือเอาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นได้”

ถ้าการแสดงเจตนาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะบริบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนต่อนายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็มีคำขอให้ศาลสั่งให้ดำเนินการจดทะเบียนให้ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้บุคคลดังกล่าวนั้นจดทะเบียนไปตามคำสั่งศาล

ถ้าหนังสือสำคัญ เช่น โฉนดที่ดิน ใบจอง หนังสือรับรองการทำประโยชน์ ใบทะเบียน หรือเอกสารสิทธิที่จะต้องใช้ในการจดทะเบียนสูญหาย บุปสลาย หรือนำมาไม่ได้เพราะเหตุอื่นใด ศาลจะสั่งให้นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายออกใบแทนหนังสือสำคัญดังกล่าวก็ได้ เมื่อได้ออกใบแทนแล้วหนังสือสำคัญเดิมเป็นอันยกเลิก”

ดังนั้น ในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคสอง ตอนท้าย วิจัยนี้จึงเสนอให้แก้ไขให้มีบทบัญญัติที่เชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นว่า “เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ก็ได้ โดยปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีในกรณีที่ให้กระทำการ”²⁰

ตัวอย่างคำขอบังคับ
1. ขอให้จำเลยโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินพิพาทให้กับโจทก์ 2. หากจำเลยไม่ดำเนินการตาม ข้อ 1 ให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลย

²⁰ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 357

4) กรณีบังคับชำระหนี้ในกรณีที่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ชำระหนี้ได้และวัตถุแห่งหนี้เป็นการงดเว้นกระทำการ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรคสาม

การบังคับชำระหนี้ตามข้อ 4) นี้ เป็นกรณีที่ลูกหนี้กระทำการในอันที่จะต้องงดเว้นกระทำการและเกิด “ผลที่ไม่พึงประสงค์” ต่อเจ้าหนี้ ดังนั้น การที่เจ้าหนี้เสนอคดีต่อศาลจึงเป็นการขอให้ศาลพิพากษาให้มีการจัดการผลที่ไม่พึงประสงค์นั้นให้หมดหรือยุติไป

กรณีที่ลูกหนี้ต้องงดเว้นกระทำการ มาตรา 213 วรรคสาม ถูกจัดให้อยู่ในประเภทของ “สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ชำระหนี้ได้”²¹ ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร ไม่ได้จัดให้กรณีที่ลูกหนี้ต้องงดเว้นกระทำการเป็นกรณีที่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ชำระหนี้ได้ แต่ได้บัญญัติวิธีการบังคับชำระหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ต้องงดเว้นกระทำการไว้โดยเฉพาะ แยกต่างหากจากการบังคับชำระหนี้ในกรณีที่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ชำระหนี้ได้²²

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 359 บัญญัติว่า “การบังคับคดีในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษางดเว้นกระทำการ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 361 และขอให้ศาลมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ได้ด้วย

(1) ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายอันเกิดจากการไม่งดเว้นกระทำการนั้น

(2) รื้อถอนหรือทำลายทรัพย์สินอันเกิดจากการไม่งดเว้นกระทำการนั้นเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นได้กำหนดวิธีการจัดการกับทรัพย์สินดังกล่าวไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว...”

ดังนั้น หากมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคสาม วิจัยนี้ก็เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติให้เชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นว่า “หนี้ซึ่งมีวัตถุเป็นอันจะให้งดเว้นการอันใด ให้เจ้าหนี้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีในกรณีที่ให้งดเว้นกระทำการ”²³

²¹ เสนีย์ ปราโมช, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์)*, มูนิทอร์ พงศพาน ผู้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560), 628 อธิบายว่า “มาตรา 213 วรรค 3 ดูจะตกคำสำคัญไปเสียตอนหนึ่ง ในตอนต้นของวรรคควรจะมีคำว่า ถ้าสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ เหมือนกับที่มีไว้ที่ต้นวรรค 2...”

²² *Doherty v. Allman* (1878) 3 App. Cas. 709.

²³ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 359

การห้ามลูกหนี้กระทำการบางอย่าง สามารถแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

4.1) กรณีที่วัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการบางอย่าง เช่น ห้ามก่อสร้างอาคารสูงเกินกว่า 20 ชั้น แต่ลูกหนี้กลับก่อสร้างอาคารสูงเกินกว่า 20 ชั้น ขัดกับสัญญาที่ทำไว้กับเจ้าหนี้ (กรณีตาม 4.1 นี้ เจ้าหนี้ประสงค์ให้มีการรื้อถอน)

ตัวอย่างคำขอบังคับ
1. ให้จำเลยรื้อถอนอาคารส่วนที่สูงเกินกว่า 20 ชั้น เหลือสูงไม่เกิน 20 ชั้น 2. หากจำเลยไม่รื้อถอน ขอให้ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการรื้อถอนให้เป็นไปตามข้อ 1 โดยจำเลยเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย

4.2) กรณีที่วัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการบางอย่าง เช่น ห้ามประกอบธุรกิจในลักษณะที่เป็นการแข่งขันกับเจ้าหนี้ แต่ลูกหนี้กลับประกอบธุรกิจในลักษณะที่เป็นการแข่งขันกับเจ้าหนี้ ขัดกับสัญญาที่ทำไว้กับเจ้าหนี้ (กรณีตาม 4.1 นี้ เจ้าหนี้ประสงค์ให้ลูกหนี้หยุดการกระทำ)

ตัวอย่างคำขอบังคับ
1. ห้ามจำเลยประกอบธุรกิจในลักษณะที่เป็นการแข่งขันกับการประกอบธุรกิจของโจทก์ 2. ให้จำเลยชำระค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายอันเกิดจากการไม่ดเว้นกระทำการตามข้อ 1 เป็นเงินวันละ 1,000 บาท นับแต่วันไม่ดเว้นกระทำการจนกว่าจะปฏิบัติตามคำพิพากษา

4.3 การเรียกดอกเบี้ยในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัด

ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัด กฎหมายให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่จะเรียกดอกเบี้ยผิดนัดจากลูกหนี้ได้โดยมาตรา 224 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า “หนี้เงินนั้น ให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดในอัตราที่กำหนดตามมาตรา 7 บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละสองต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคหนึ่งได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดเพื่อใช้ในกรณีที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่ได้ตกลงอัตราดอกเบี้ยผิดนัดต่อกันไว้ คืออัตราร้อยละ 5 ต่อปี (ร้อยละ 3 ต่อปีตามมาตรา 7 บวกกับร้อยละ 2 ต่อปี) แต่ “ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น” ตามบทบัญญัตินี้หมายถึงกรณีที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ได้เคยตกลงเรื่องอัตราดอกเบี้ยต่อกันไว้หรือเคยมีการเรียกดอกเบี้ยก่อนที่จะมีการผิดนัดในอัตรา

เท่าใด เมื่อลูกหนี้ผิดนัดก็ให้ใช้อัตราเดิมต่อไปตามนั้น เช่น ในสัญญาผู้ระบุว่าผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยให้กับผู้ให้กู้ในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ ผู้กู้ซึ่งเป็นลูกหนี้จะต้องเสียดอกเบี้ยให้กับผู้ให้กู้ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ในอัตราร้อยละ 10 ต่อปีตั้งแต่เมื่อได้รับเงินตามสัญญา และต่อมาหากเมื่อลูกหนี้ผิดสัญญา ลูกหนี้ก็ต้องเสียดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราเดิมคือร้อยละ 10 ต่อปี โดยไม่นำอัตราร้อยละ 5 ต่อปีตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งมาใช้บังคับ

ส่วนมาตรา 142 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องการ “ห้ามศาลพิพากษาเกินคำขอ” ตามคำฟ้องของโจทก์ ซึ่งบัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดีต้องตัดสินตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ แต่ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง...” กล่าวคือ โจทก์ได้บรรยายในคำฟ้องและในคำขอบังคับเท่าใด ศาลก็มีอำนาจพิพากษาได้ไม่เกินเท่านั้น เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตาม (1) – (6)

(6) ในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยซึ่งมิได้มีข้อตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้ เมื่อศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงเหตุสมควรและความสุจริตในการรู้ความหรือการดำเนินคดี ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้นกว่าที่โจทก์มีสิทธิได้รับตามกฎหมายแต่ไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปีนับตั้งแต่วันฟ้องหรือวันอื่นหลังจากนั้นก็ได้”

มาตรา 142 (6) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงเป็นบทบัญญัติประเภท

วิธีสบัญญัติที่ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาในส่วนของดอกเบี้ยเกินไปจากที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังไม่มีบรรทัดฐานหรือแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ใช้ดุลพินิจกำหนดดอกเบี้ยผิดนัดสูงกว่าร้อยละ 5 ต่อปี ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 224 วรรคหนึ่งแต่อย่างใด

สำหรับหลักกฎหมายแพ่งว่าด้วย “ค่าเสียหาย” กับหลักกฎหมายว่าด้วย “ดอกเบี้ยผิดนัด” มีเจตนารมณ์และหลักการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ค่าเสียหาย เจ้าหนี้จะเรียกจากลูกหนี้ได้ก็ต่อเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจริงจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือผิดนัด²⁴ โดยมุ่งที่จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเจ้าหนี้ ดังนั้น ประเด็นพิพาทที่ว่าค่าเสียหายมีหรือไม่ เพียงใด ภาระการพิสูจน์จึงตกอยู่กับฝ่ายเจ้าหนี้ซึ่งเป็นโจทก์ และหากโจทก์ไม่พิสูจน์หรือพิสูจน์ไม่ได้ ศาลมีอำนาจกำหนดให้ตามความเหมาะสม ส่วนดอกเบี้ยผิดนัดนั้น เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกจากลูกหนี้ได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ โดยไม่ต้องพิจารณาว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นกับเจ้าหนี้หรือไม่ เพียงใด เนื่องจากสิทธิของเจ้าหนี้ในอันที่จะเรียกดอกเบี้ยผิดนัดจากลูกหนี้เป็นสิทธิที่กฎหมายบัญญัติไว้อยู่แล้ว โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ลูกหนี้ได้รับผลร้ายจากการผิดนัดของตน แยกต่างหากจากการเยียวยาความเสียหายที่เกิดกับเจ้าหนี้

²⁴ Jutaporn Chaidejsuriya, *Law of Obligations in Thailand*, 129-130.

จากหลักการข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายให้กับเจ้าหนี้ในคดีแพ่ง กฎหมายให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดได้ตามความเหมาะสม ซึ่งหลักการดังกล่าวมีความสอดคล้องกันทั้งที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนอัตราดอกเบี้ยผิดนัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคหนึ่งไม่ได้ให้อำนาจศาลที่จะกำหนด ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่มีข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้กำหนดอัตราดอกเบี้ยกันได้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (6) ให้อำนาจศาลที่จะพิพากษาให้จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้นกว่าที่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีสิทธิตามกฎหมายแต่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี นับตั้งแต่วันฟ้อง หรือวันอื่นหลังจากนั้นก็ได้

ผู้เขียนเห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (6) ไม่ได้บัญญัติชัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 224 วรรคหนึ่งเนื่องจากมาตรา 142 (6) มีเจตนารมณ์ที่จะใช้บังคับเฉพาะกับกรณีที่ลูกหนี้มีเจตนาหรือพฤติการณ์ประวิงคดีเท่านั้น กล่าวคือ ในกรณีที่ลูกหนี้มีเจตนาหรือพฤติการณ์ประวิงคดี ศาลมีดุลพินิจในการใช้มาตรา 142 (6) เสมือนเป็นข้อยกเว้นของมาตรา 224 วรรคหนึ่งได้ แต่ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่มีเจตนาหรือพฤติการณ์ประวิงคดี ศาลก็จะใช้มาตรา 142 (6) ไม่ได้ หากแต่จะใช้มาตรา 224 วรรคหนึ่งไปตามปกติ

4.4 การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้

การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ เป็นผลแห่งหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 – 236 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่นำมาใช้ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นเจ้าหนี้ของบุคคลอื่นแต่ลูกหนี้เพิกเฉย ละเลย ไม่ยอมใช้สิทธิเรียกร้องที่ตนมีอยู่เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ต้องเสียประโยชน์ กล่าวคือ ลูกหนี้ไม่ยอมชวนขวายเป็นให้ทรัพย์สินของตนเพิ่มขึ้นทั้งที่ตนมีสิทธิที่จะเรียกร้องได้ในฐานะเจ้าหนี้ของบุคคลอื่น²⁵ ซึ่งการไม่ยอมชวนขวายดังกล่าวเป็นเหตุให้กองทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้และลดโอกาสของเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้²⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงบัญญัติเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ไว้เพื่อเป็นเครื่องมือของเจ้าหนี้ในอันที่จะใช้สิทธิเรียกร้องต่อบุคคลภายนอกดังกล่าวแทนลูกหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่ยอมใช้สิทธิเรียกร้อง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 234 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ นั้นจะต้องขอหมายเรียกลูกหนี้มาในคดีนั้นด้วย” บทบัญญัติข้างต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อนำว่าลูกหนี้จะต้องเป็นคู่ความ²⁷ ในคดีด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา และการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณา

²⁵ เสนีย์ ปราโมช, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์)*, 665.

²⁶ ไพโรจน์ วายุภาพ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2566), 299.

²⁷ มาตรา 1 (11) “คู่ความ” หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมาย หรือในฐานะทนายความ

ของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง นับตั้งแต่วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่ง จนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับหรือดลเสีย ถ้าหากมี

ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความ ในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอก...”

อย่างไรก็ตาม มาตรา 234 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า “ขอหมายเรียกลูกหนี้เข้ามาในคดี” มีความหมายอย่างไร แต่เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การเรียกลูกหนี้เข้ามาในคดีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 234 อาจดำเนินการได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบแรก

เจ้าหนี้ฟ้องทั้งลูกหนี้และลูกหนี้ของลูกหนี้เป็นคดีเดียวกัน โดยฟ้องลูกหนี้เป็นจำเลยที่ 1 และฟ้องลูกหนี้ของลูกหนี้จำเลยที่ 2 ซึ่งส่งผลให้ลูกหนี้และลูกหนี้ของลูกหนี้เป็นจำเลย ร่วมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59

2. รูปแบบที่สอง

ลูกหนี้สมัครใจเข้าในคดีเอง โดยเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายที่สามด้วยการร้องสอดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (1)

3. รูปแบบที่สาม

ลูกหนี้สมัครใจเข้าในคดีเอง โดยเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมด้วยการร้องสอดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (2)

4. รูปแบบที่สี่

ลูกหนี้สมัครใจเข้าในคดีเอง โดยเข้ามาเป็นจำเลยร่วมด้วยการร้องสอดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (2)

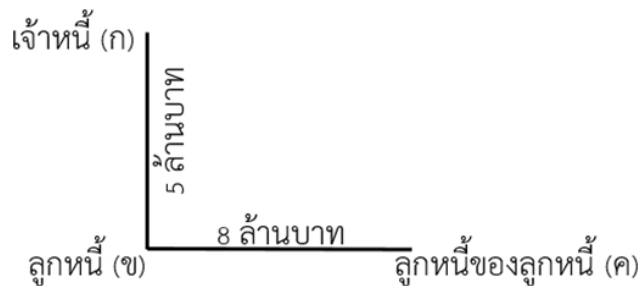
5. รูปแบบที่ห้า

เจ้าหนี้เป็นโจทก์ฟ้องเฉพาะลูกหนี้ของลูกหนี้เท่านั้นเป็นจำเลยและขอให้ศาลหมายเรียก ลูกหนี้เข้ามาในคดี ด้วยการร้องสอดตามมาตรา 57 (3)(ก) ซึ่งบัญญัติว่า “ด้วยถูก หมายเรียกให้เข้ามาในคดี (ก) ตามคำขอของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำเป็นคำร้อง แสดงเหตุว่าตนอาจฟ้องหรือถูกคู่ความเช่นนั้นฟ้องตนได้ เพื่อการใช้สิทธิไล่เบี้ย หรือ เพื่อใช้ค่าทดแทน ถ้าหากศาลพิจารณาให้คู่ความเช่นนั้นแพ้คดี”

สำหรับรูปแบบที่สองถึงห้าซึ่งเป็นกรณีที่ลูกหนี้เข้ามาในคดีด้วยการร้องสอดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 57 นั้น มาตรา 57 วรรคท้าย บัญญัติว่า “บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ไม่ตัดสิทธิของเจ้าหนี้ ในอันที่จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และที่จะเรียกลูกหนี้ให้เข้ามาในคดีดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” ในการบรรยายฟ้อง เจ้าหนี้ซึ่งเป็นโจทก์จะต้องบรรยายสภาพแห่งข้อหาและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาให้ชัดเจนว่า มีหนี้อยู่สองราย รายแรกคือหนี้ระหว่างโจทก์เจ้าหนี้กับจำเลยที่ 1 ลูกหนี้ และหนี้รายที่สองคือหนี้ระหว่างจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ของจำเลยที่ 2 พร้อมทั้งบรรยายข้อเท็จจริงให้สอดคล้องกับมาตรา 233 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ ดังปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1633/2565 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 454/2559²⁸

วิจัยนี้ศึกษาผลของแต่ละรูปแบบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.) แต่ละรูปแบบ สถานะของคู่ความเป็นอย่างไร
- 2.) แต่ละรูปแบบ ลูกหนี้ขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาต่อไปในส่วนจำนวนเงินที่ยังเหลือติดค้างอยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 235²⁹ ได้หรือไม่ ซึ่งประเด็นข้างต้นจะเกิดขึ้นในกรณีที่หนี้ระหว่างลูกหนี้เดิม (ข) กับ ลูกหนี้ของลูกหนี้ (ค) มีจำนวนมากกว่าหนี้ระหว่าง เจ้าหนี้ (ก) กับลูกหนี้เดิม (ข) ตัวอย่างเช่น ระหว่างเจ้าหนี้ (ก) กับลูกหนี้ (ข) มีหนี้เป็นจำนวน 5 ล้านบาท ระหว่างลูกหนี้ (ข) กับ ลูกหนี้ของลูกหนี้ (ค) มีหนี้เป็นจำนวน 8 ล้านบาท

²⁸ คดีนี้โจทก์ฟ้องโดยใช้สิทธิเรียกร้องของจำเลยร่วมตาม ป.พ.พ. มาตรา 233 กับได้ขอหมายเรียกจำเลยร่วมมาในคดีนั้นด้วยตาม ป.พ.พ. มาตรา 234 จำเลยร่วมให้การว่าฟ้องโจทก์เป็นฟ้องซ้อน และจำเลยร่วมไม่ได้เพิกเฉยในการใช้สิทธิเรียกร้องต่อจำเลยทั้งสอง จึงเป็นคำให้การที่ไม่ได้แสดงถึงสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกับคำฟ้องของโจทก์ในการที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากจำเลยทั้งสองและเป็นคำให้การที่ไม่ยอมรับฐานะของโจทก์ในการใช้สิทธิตาม ป.พ.พ. มาตรา 233 จำเลยร่วมจึงไม่อาจขอเปลี่ยนสถานะจากจำเลยเป็นโจทก์ได้ อีกทั้งไม่สามารถเข้ามาเป็นคู่ความได้ด้วยการร้องสอดตาม ป.พ.พ. มาตรา 57 วรรคหนึ่ง ที่ระบุเฉพาะแต่บุคคลภายนอกที่มีคู่ความเท่านั้น

²⁹ มาตรา 235 เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้เรียกเงินเต็มจำนวนที่ยังค้างชำระแก่ลูกหนี้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนที่ค้างชำระแก่ตนก็ได้ ถ้าจำเลยยอมใช้เงินเพียงเท่าจำนวนที่ลูกหนี้เดิมค้างชำระแก่เจ้าหนี้ นั่น คดีก็เป็นเสร็จกันไป แต่ถ้าลูกหนี้เดิมได้เข้าชื่อเป็นโจทก์ด้วย ลูกหนี้เดิมจะขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาต่อไปในส่วนจำนวนเงินที่ยังเหลือติดค้างอยู่ก็ได้

แต่อย่างไรก็ดี ท่านมิให้เจ้าหนี้ได้รับมากกว่าจำนวนที่ค้างชำระแก่ตนนั้นเลย

หากเจ้าหนี้ฟ้องคดีเพื่อใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ และเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ของลูกหนี้ (ค) ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ ในคำพิพากษาจะพิพากษาให้ลูกหนี้ของลูกหนี้ (ค) ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ไม่เกินไปกว่าจำนวนที่ค้างชำระแก่เจ้าหนี้ ทั้งนี้ตามมาตรา 235 วรรคสอง กล่าวคือไม่เกิน 5 ล้านบาท กรณีจึงมีปัญหาลูกหนี้เดิม (ข) จะขอให้ศาลพิจารณาคำพิพากษาต่อไปในส่วนจำนวนเงินที่ยังเหลือติดค้างอยู่แก่ตน กล่าวคือ ให้ลูกหนี้ของลูกหนี้ชำระหนี้จำนวน 3 ล้านบาทให้กับลูกหนี้เดิม (ข) ได้หรือไม่ และหากไม่ได้ จะมีทางออกอย่างไร

3.) แต่ละรูปแบบ คำให้การของลูกหนี้และคำให้การของลูกหนี้ของลูกหนี้ มีอิสระหรือความผูกพันต่อกันอย่างไรหรือไม่ เช่น สิทธิในการอุทธรณ์ เป็นต้น

ตารางวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้แต่ละรูปแบบ

	รูปแบบที่หนึ่ง มาตรา 59 จำเลยร่วม	รูปแบบที่สอง มาตรา 57(1)	รูปแบบที่สาม มาตรา 57(2) เข้ามาเป็น โจทก์ร่วม	รูปแบบที่สี่ มาตรา 57(2) เข้ามาเป็น จำเลยร่วม	รูปแบบที่ห้า มาตรา 57(3)
สถานะของ คู่ความ	ลูกหนี้และ ลูกหนี้ของ ลูกหนี้เป็น จำเลยร่วม เนื่องจาก มีผลประโยชน์ ร่วมกันใน มูลความแห่ง คดี	ลูกหนี้สมัครใจ เข้ามาในคดีเอง โดยเข้ามาเป็น คู่ความฝ่ายที่ สาม	ลูกหนี้สมัครใจ เข้ามาในคดีเอง โดยเข้ามาเป็น โจทก์ร่วม	ลูกหนี้สมัครใจ เข้ามาในคดีเอง โดยเข้ามาเป็น จำเลยร่วม	เมื่อลูกหนี้เข้า มาในคดีด้วย การร้องสอด ตามมาตรา 57 (3) จึงเป็น คู่ความฝ่าย ที่สาม ดังนั้น ลูกหนี้และ ลูกหนี้ของ ลูกหนี้จึงมีสิทธิ แยกต่างหาก จากกัน และ สามารถ ยื่นคำให้การได้ อย่างอิสระ โดยไม่อิงหรือ แทนกัน

	รูปแบบที่หนึ่ง มาตรา 59 จำเลยร่วม	รูปแบบที่สอง มาตรา 57(1)	รูปแบบที่สาม มาตรา 57(2) เข้ามาเป็น โจทก์ร่วม	รูปแบบที่สี่ มาตรา 57(2) เข้ามาเป็น จำเลยร่วม	รูปแบบที่ห้า มาตรา 57(3)
ลูกหนี้ขอให้ ศาลพิจารณา พิพากษา ต่อไปในส่วน จำนวนเงินที่ ลูกหนี้ของ ลูกหนี้ยังเหลือ ติดค้างอยู่ ตามประมวล กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 235 ได้หรือไม่	X ไม่ได้ เนื่องจาก ในกรณีที่ ลูกหนี้มีสถานะ เป็นจำเลย มิได้เป็นโจทก์ ทางแก้ ในเรื่องนี้คือ ลูกหนี้ต้องฟ้อง ลูกหนี้ของ ลูกหนี้บังคับให้ ชำระหนี้ส่วนที่ เหลือเป็นคดี ใหม่	✓ ได้ เนื่องจาก แม้ลูกหนี้ไม่ได้ เข้าชื่อเป็น โจทก์โดยตรง ก็ตาม แต่การ ร้องสอดตาม มาตรา 57 (1) มีเจตนารมณ์ เพื่อยังให้ได้รับ ความรับรอง คุ้มครอง หรือ บังคับตามสิทธิ ของตนที่มีอยู่ ³⁰	✓ ได้ เนื่องจาก เป็นกรณีที่ ลูกหนี้ได้เข้าชื่อ เป็นโจทก์ ซึ่งประมวล กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 235 ได้บัญญัติให้ ลูกหนี้ขอให้ ศาลพิจารณา พิพากษาต่อไป ในส่วนจำนวน เงินที่ยังเหลือ ติดค้างอยู่	X ไม่ได้ เนื่องจาก ในกรณีที่ ลูกหนี้มีสถานะ เป็นจำเลย	✓ ได้ เนื่องจาก แม้ลูกหนี้ไม่ได้ เข้าชื่อเป็น โจทก์โดยตรง ก็ตาม แต่การ ร้องสอดตาม มาตรา 57 (3) มีเจตนารมณ์ เพื่อ “เพื่อการ ใช้สิทธิไล่เบี้ย หรือเพื่อใช้ ค่าทดแทน” จึงควรต้อง ตีความให้ หมายความว่า รวมถึงขอให้ ศาลพิจารณา พิพากษาต่อไป ในส่วนจำนวน เงินที่ยังเหลือ ติดค้างอยู่ด้วย

³⁰ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, 368-369

	รูปแบบที่หนึ่ง มาตรา 59 จำเลยร่วม	รูปแบบที่สอง มาตรา 57(1)	รูปแบบที่สาม มาตรา 57(2) เข้ามาเป็น โจทก์ร่วม	รูปแบบที่สี่ มาตรา 57(2) เข้ามาเป็น จำเลยร่วม	รูปแบบที่ห้า มาตรา 57(3)
ความผูกพัน และอิสระ ระหว่าง คำให้การของ ลูกหนี้ และ ลูกหนี้ของ ลูกหนี้ เช่น สิทธิในการ อุทธรณ์	ให้ถือว่าได้ทำ โดย หรือทำต่อ คู่ความร่วมมือ คนอื่น ๆ ด้วย เว้นแต่กระบวน พิจารณาที่ คู่ความร่วมมือคน หนึ่งกระทำไป เป็นที่เสื่อมเสีย แก่คู่ความ ร่วมคนอื่น ๆ เช่น สิทธิใน การอุทธรณ์ ซึ่งเป็นเรื่อง เฉพาะตัวของ คู่ความคนนั้น	คำร้องต่อศาล ตามมาตรา 57(1) มีสถานะ เป็นคำฟ้อง ตามมาตรา 1 (3) ลูกหนี้ซึ่ง เป็นผู้ร้องสอด จึงมีสิทธิ เสมือนเป็น ผู้ฟ้องคดีใหม่ ดังนั้น ผู้ร้อง สอดจึงมีสิทธิ ต่าง ๆ ที่เป็น อิสระ แยก ต่างหากจาก คู่ความเดิม เช่น สิทธิใน การนำพยาน หลักฐานใหม่ มาแสดง สิทธิ ในการอุทธรณ์ เป็นต้น ³¹	ผู้ร้องสอดตาม มาตรา 57 (2) จะใช้สิทธิใน ทางที่ขัดหรือ สิทธิอย่างอื่น นอกจากสิทธิที่ คู่ความเดิม มีอยู่ในขณะที่ ร้องสอดไม่ได้ เช่น หากร้อง สอดเข้ามาเป็น โจทก์ร่วม ผู้ร้องสอดจะ ตั้งประเด็นใหม่ ไม่ได้ ³²	ผู้ร้องสอดตาม มาตรา 57 (2) จะใช้สิทธิใน ทางที่ขัดหรือ สิทธิอย่างอื่น นอกจากสิทธิที่ คู่ความเดิม มีอยู่ในขณะที่ ร้องสอดไม่ได้ เช่น หากร้อง สอดเข้ามาเป็น จำเลยร่วม ผู้ร้องสอดจะ ต้องถือตาม คำให้การของ จำเลยเดิม กล่าวคือ จะ ให้การขัดกับ คำให้การของ จำเลยเดิม ไม่ได้ ³³	ผู้ที่ถูกเรียกเข้า มาในคดี ตาม มาตรา 57 (3) ผู้ร้องสอดจึงมี สิทธิเสมือน เป็นผู้ฟ้องหรือ ถูกฟ้องเป็นคดี ใหม่ ดังนั้น จึงมีสิทธิที่เป็น อิสระ ต่างหาก จากคู่ความเดิม เช่น สิทธิใน การนำพยาน หลักฐานใหม่ มาแสดง สิทธิ ในการอุทธรณ์ เป็นต้น ³⁴

³¹ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, 401.

³² เรื่องเดียวกัน, 404.

³³ เรื่องเดียวกัน.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, 401.

4.5 การโอนสิทธิเรียกร้อง

มาตรา 306 วรรคหนึ่งได้บัญญัติเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องให้กับผู้รับโอนโดยเฉพาะเจาะจงว่า “การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการโอนหนี้ที่ท่านว่า จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นนั้น ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ” บทบัญญัติข้างต้นกำหนดขั้นตอนของการโอนสิทธิเรียกร้องไว้ 2 ประการ ได้แก่

ประการแรก: ผู้โอนและผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจะต้องทำหนังสือโอนสิทธิเรียกร้อง มิเช่นนั้น การโอนสิทธิเรียกร้องจะเป็นโมฆะ³⁵

ประการที่สอง: ผู้โอนหรือผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจะต้องบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องเป็นหนังสือ หรือ ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้ในการโอนสิทธิเรียกร้องนั้น มิเช่นนั้นจะ “ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้” ไม่ได้

จากบทบัญญัติข้างต้นเห็นได้ว่า ในส่วนขั้นตอนแรก มาตรา 306 วรรคหนึ่งได้บัญญัติชัดเจนถึงผลของการไม่ปฏิบัติ แต่ในส่วนของขั้นตอนที่สอง มาตรา 306 กลับไม่ได้บัญญัติชัดเจนว่า การ “ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้” ไม่ได้นั้นมีความหมายอย่างไรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้ศึกษากฎหมาย มาตรา 306 จึงอาจตีความหลักกฎหมายข้างต้น เป็น 2 แนวทาง

แนวทางแรก:

ตามหลักกฎหมายว่าด้วยหนี้ การโอนสิทธิเรียกร้องคือการโอน “ความเป็นเจ้าหนี้” จากเจ้าหนี้คนเดิมไปยังผู้รับโอนซึ่งจะกลายเป็นเจ้าหนี้คนใหม่ เมื่อมีการโอนสิทธิเรียกร้องแล้ว เจ้าหนี้คนเดิมก็จะสิ้นสถานะความเป็นเจ้าหนี้ของลูกหนี้ ขณะเดียวกันผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องซึ่งเป็นเจ้าหนี้คนใหม่ก็จะมีสิทธิในความเป็นเจ้าหนี้เหนือลูกหนี้คนเดิม ดังนั้น ในทางปฏิบัติ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องก็จะฟ้องลูกหนี้ของผู้โอนสิทธิเรียกร้องต่อศาลเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ดังกล่าวชำระหนี้แก่ตน

สำหรับการฟ้องคดีก็ต้องปฏิบัติตามมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาลบุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้”

³⁵ แม้มาตรา 306 บัญญัติว่า “...ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์” แต่เนื่องจากบทบัญญัติมาตรานี้เป็นการบัญญัติแบบของการโอนสิทธิเรียกร้อง ดังนั้น คำว่า “ไม่สมบูรณ์” จึงมีความหมายว่า การโอนสิทธิเรียกร้องเป็นโมฆะ; จรัญ ภักดีธนากุล, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยผลและความระงับแห่งหนี้, 174.

การโอนสิทธิเรียกร้องให้กับผู้รับโอนโดยเฉพาะเจาะจงตามมาตรา 306 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องเป็นกรณีที่ผู้โอนหรือผู้รับโอนได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้นและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ จึงจะถือว่า “ข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง” ตามมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิเช่นนั้นศาลอาจมีคำสั่งไม่รับฟ้องหรือพิพากษายกฟ้องในชั้นตรวจฟ้องตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพราะโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ดังนั้น ในการบรรยายฟ้อง โจทก์จึงต้องบรรยายด้วยว่าได้บอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้ได้ยินยอมเป็นหนังสือด้วยในการโอนนั้นแล้ว

ในกรณีที่ศาลไม่รับฟ้องหรือพิพากษายกฟ้องโจทก์ในชั้นตรวจฟ้อง เนื่องจากโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องข้างต้น ทางแก้ของโจทก์คือ โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องก็ต้องดำเนินการบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ตามมาตรา 306 วรรคหนึ่งเสียก่อน แล้วจึงฟ้องลูกหนี้อีกครั้งหนึ่งเป็นคดีใหม่

แนวทางที่สอง:

การที่ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้นั้น ไม่ได้หมายความว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพราะเมื่อคำฟ้องได้บรรยายว่ามีการโอนสิทธิเรียกร้อง ศาลก็อาจรับฟ้องของโจทก์ แต่ลูกหนี้ซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาจยื่นคำให้การต่อสู้ว่าจำเลยไม่มีนิติสัมพันธ์กับโจทก์ซึ่งเป็นผู้รับโอนสิทธิเรียกร้อง เนื่องจากยังไม่ได้มีการบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้ได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น ดังนั้น จำเลยจึงไม่ใช่ลูกหนี้ที่จะต้องชำระหนี้ให้กับโจทก์ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้อง

4.6 การเพิกถอนการฉ้อฉล

การเพิกถอนการฉ้อฉลเป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิกับเจ้าหนี้ที่จะฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมที่ลูกหนี้ทำขึ้นกับผู้ได้ลากอก และนิติกรรมนั้นลูกหนี้กระทำการทั้งรู้ว่าจะเป็นการทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ³⁶ กล่าวคือ นิติกรรมดังกล่าวส่งผลให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ลดลง³⁷ ทำให้โอกาสของเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ลดลง หรือไม่มีโอกาสได้รับชำระหนี้เลย³⁸

³⁶ มาตรา 237 เจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ซึ่งนิติกรรมใด ๆ อันลูกหนี้ได้กระทำการทั้งรู้ว่าจะเป็นการทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ แต่ความชอบนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ท่านนิติกรรมนั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้ลากอกแต่การนั้นมีได้รู้เท่าถึงข้อความจริงอันเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย แต่หากกรณีเป็นการทำให้โดยเสนาหา ท่านว่าเพียงแต่ลูกหนี้เป็นผู้รู้ฝ่ายเดียวเท่านั้นก็พอแล้วที่จะขอเพิกถอนได้

บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับแก่นิติกรรมใดอันมิได้มีวัตถุเป็นสิทธิในทรัพย์สิน

³⁷ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้, 299-300.

³⁸ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, 318-319.

การที่จะเข้าเงื่อนไขการเพิกถอนการฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 นั้น ไม่ต้องพิจารณาว่าลูกหนี้ไม่ยอมปฏิบัติตามชำระหนี้ (Non-performance) หรือลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ (Default) แล้วหรือไม่ กล่าวคือแม้หนี้จะยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือลูกหนี้จะยังไม่ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็อาจฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลได้ หากเป็นไปตามเงื่อนไขในเรื่องการเพิกถอนการฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 บัญญัติ

มีปัญหว่าการที่เจ้าหนี้ฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉล จะฟ้องเรียกค่าเสียหายด้วยได้หรือไม่ เห็นว่า การฟ้องเรียกค่าเสียหาย เป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะฟ้องเรียกจากลูกหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ของตนหรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215 และแม้เจ้าหนี้จะฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็ไม่เสียสิทธิที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคท้าย³⁹ แต่ในกรณีที่เจ้าหนี้จะฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉล เจ้าหนี้จะฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยเหตุว่ามีนิติกรรมที่เป็นการฉ้อฉลระหว่างลูกหนี้กับผู้ได้ลากงอกเป็นเหตุให้เจ้าหนี้เสียหายไม่ได้⁴⁰

ปัญหาที่ต้องวิเคราะห์ต่อไปก็คือ ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ยอมปฏิบัติตามชำระหนี้ และในขณะเดียวกันลูกหนี้ก็ได้ทำนิติกรรมกับผู้ได้ลากงอกทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบด้วย เจ้าหนี้จะฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉล และฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในคำฟ้องเดียวกันได้หรือไม่ โดยวิจัยนี้วิเคราะห์และนำเสนอความเห็น 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่หนึ่ง: เจ้าหนี้จะฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลและฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในคำฟ้องเดียวกันไม่ได้ ทั้งนี้โดยมีเหตุผลว่าคำฟ้องในคดีแพ่งแต่ละคดีอาจมีข้อหาหลายข้อด้วยกัน แต่ข้อหาแต่ละข้อนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกัน⁴¹ วิจัยนี้จะวิเคราะห์ว่าการฟ้องคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้กับการขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลมีความแตกต่างกันและไม่เกี่ยวข้องกัน ดังนี้

³⁹ มาตรา 213 วรรคท้าย อนึ่งบทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาก่อนนี้ หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่

⁴⁰ ไพรโรจน์ วายภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, 319.

⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 357/2530 และดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 29

	การฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้	การฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉล
ประเภทของคดี	อาจเป็นคดีมีทุนทรัพย์หรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุแห่งหนี้ หนี้กระทำการ: ไม่มีทุนทรัพย์ หนี้เว้นกระทำการ: ไม่มีทุนทรัพย์ หนี้โอนกรรมสิทธิ์ส่งมอบทรัพย์สิน/ หนี้เงิน: มีทุนทรัพย์	เป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ ⁴²
จำเลยในคดี	ลูกหนี้	1. ลูกหนี้ 2. ผู้ได้ลาภงอก
ข้อหาและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา	1. หนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว แต่ลูกหนี้ยังมีได้ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ 2. การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ทำให้เจ้าหนี้เสียหาย ⁴³	ลูกหนี้ได้กระทำนิติกรรมกับผู้ได้ลาภงอกทั้งที่รู้ว่าจะเป็นการให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ
คำขอบังคับและผลของคดี	1. บังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ 2. เรียกให้เอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้	เพิกถอนเสียซึ่งนิติกรรมที่เป็นการฉ้อฉลนั้น

จากตารางเปรียบเทียบข้างต้น เห็นได้ว่าคำฟ้องเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ กับคำฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลมีสภาพแห่งข้อหา ข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา และคำขอบังคับที่แตกต่างกันและไม่เกี่ยวข้องกัน เนื่องจากการฟ้องเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ความประสงค์ของเจ้าหนี้คือการขอให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามการชำระหนี้ให้ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ซึ่งอาจเป็นการกระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือโอนกรรมสิทธิ์ส่งมอบทรัพย์สิน แล้วแต่กรณี ส่วนการฟ้องเพิกถอน

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2855/2526

⁴³ มาตรา 215 เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้

การฉ้อฉล วัตถุประสงค์ของการฟ้องคดีคือเพียงเพื่อเพิกถอนนิติกรรมที่ลูกหนี้ทำกับผู้ได้ลาภออกทั้งที่รู้อยู่ว่าจะเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ ซึ่งผลของการเพิกถอนการฉ้อฉลไม่ได้ทำให้เจ้าหนี้ผู้ฟ้องคดีได้ทรัพย์สินเพิ่มขึ้น หากแต่ทำให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับนิติกรรมที่ศาลเพิกถอนกลับเป็นของลูกหนี้ดั้งเดิม อันเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคน จึงเป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์⁴⁴ เนื่องจากไม่สามารถคำนวณเป็นราคาสินค้าได้ และในการฟ้องคดีเพื่อเพิกถอนการฉ้อฉล โจทก์จะต้องฟ้องทั้งลูกหนี้กับผู้ได้ลาภออกเป็นจำเลยในคดีเดียวกัน เพราะหากฟ้องเฉพาะลูกหนี้แต่เพียงคนเดียว คำพิพากษาย่อมไม่ผูกพันผู้ได้ลาภออก⁴⁵ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145⁴⁶

ดังนั้น การฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้กับการฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉลจึงเป็นข้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกัน หากเจ้าหนี้ฟ้องบังคับชำระหนี้และฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉลรวมมาในคำฟ้องเดียวกัน เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความผู้มีส่วนได้เสียได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลก็จะมีคำสั่งให้แยกคดีออกพิจารณาต่างหากเป็นเรื่อง ๆ ไป ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 29⁴⁷

แนวทางที่สอง: นอกจากเจ้าหนี้จะมีอำนาจฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมใด ๆ อันลูกหนี้ได้กระทำการทั้งรู้อยู่ว่าเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 237 แล้วยังสามารถฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ด้วยในคำฟ้องเดียวกัน

คำฟ้องในลักษณะนี้ เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้และผู้ได้ลาภออกเป็นจำเลยร่วมกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59 โดยมีคำขอท้ายฟ้อง 2 ข้อ คือ

ข้อ 1 ขอให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนการฉ้อฉลระหว่างจำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) กับจำเลยที่ 2 (ผู้ได้ลาภออก)

ข้อ 2 ขอให้ศาลพิพากษาบังคับให้จำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ชำระหนี้เฉพาะเจาะจงแก่โจทก์

ความเห็นแนวทางที่สองนี้ยังเห็นว่าในคดีแพ่งแต่ละคดีอาจมีประเด็นแห่งคดีหลายประเด็นได้ การเสียค่าขึ้นศาล ให้พิจารณาแยกแต่ละประเด็นแห่งคดีว่าเป็นคำขอปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาสินค้าได้หรือไม่

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2885/2526

⁴⁵ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้, 315.

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1215/2566

⁴⁷ มาตรา 29 ถ้าคดีที่ฟ้องกันนั้นมีข้อหาหลายข้อด้วยกันและศาลเห็นว่าข้อหาข้อหนึ่งข้อใดเหล่านั้นมีได้เกี่ยวข้องกันกับข้ออื่น ๆ เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความผู้มีส่วนได้เสียได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้แยกคดีเสียโดยเร็ว ถ้าโจทก์ประสงค์จะให้พิจารณาข้อหาเช่นว่านั้นต่อไป ก็ให้ศาลดำเนินการพิจารณาคดีไปเสมือนหนึ่งว่าเป็นคดีอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก โดยมีเงื่อนไขที่ศาลจะกำหนดไว้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าคดีที่ฟ้องกันนั้นมีข้อหาหลายข้อ และศาลเห็นว่าหากแยกพิจารณาข้อหาทั้งหมดหรือข้อใดข้อหนึ่งออกจากกันแล้ว จะทำให้การพิจารณาข้อหาเหล่านั้นสับสน ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง และเมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งแยกข้อหาเหล่านั้นทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่งออกพิจารณาต่างหากเป็นเรื่อง ๆ ไป

ทั้งนี้ ในประเด็นที่ขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลถือเป็นคำขอปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ จึงเสียค่าขึ้นศาลอย่างคดีไม่มีทุนทรัพย์⁴⁸ ส่วนในประเด็นที่โจทก์ฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ หากเป็นคำขอที่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ ก็เสียค่าขึ้นศาลในศาลชั้นต้นตามจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 150 วรรคหนึ่งและตาราง กฎกระทรวงและประกาศกระทรวงท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง⁴⁹ นอกจากนี้ ตามตาราง กฎกระทรวงและประกาศกระทรวงดังกล่าว ยังได้กำหนดให้คดีที่มีคำขอปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้รวมอยู่ด้วย ให้คิดค่าขึ้นศาลตามอัตราคดีที่มีคำขอปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้แต่ไม่ให้น้อยกว่าอัตราคดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้

ตัวอย่างกรณีที่เจ้าหนี้ฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลและฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในคำฟ้องเดียวกันตามความเห็นในแนวทางที่สอง ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 4384/2540 โดยมีข้อเท็จจริงคือ โจทก์ทำสัญญาจะซื้อสังหาริมทรัพย์จากจำเลย ต่อมา จำเลยกลับจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์เดียวกันนั้นให้กับผู้ได้ลาภออก โจทก์จึงฟ้องขอเพิกถอนการฉ้อฉลและฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินพิพาทตามสัญญาในคำฟ้องเดียวกัน ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า เจ้าหนี้อาจฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลและฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในคำฟ้องเดียวกันได้⁵⁰

นอกจากนี้ ความเห็นในแนวทางที่สองยังเห็นว่า การอนุญาตให้เจ้าหนี้ฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉล และฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในคำฟ้องเดียวกันจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง กล่าวคือ เป็นการลดภาระของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและของคู่ความทุกฝ่าย รวมทั้งลดความเสี่ยงที่ผู้ได้ลาภออกจะยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินไปยังบุคคลภายนอกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 238 อีกด้วย อีกทั้ง การฟ้องรวมกันเป็นคดีเดียวกันไม่มีปัญหาในทางปฏิบัติ จึงไม่มีน้ำหนักและเหตุผลเพียงพอที่จะห้ามไม่ให้โจทก์ (เจ้าหนี้) ฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้และฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลเป็นคดีเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ความเห็นในแนวทางที่สองจะมีเหตุผลและน้ำหนักทางกฎหมาย รวมทั้งมีคำพิพากษาฎีกาที่ 4384/2540 สนับสนุน แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีข้อที่ควรพิจารณาคือ

1. คำฟ้องในคดีแพ่งคำฟ้องเดียวกันอาจมีข้อหาหลายข้อ แต่ข้อหาแต่ละข้อนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกัน มิเช่นนั้นจะไม่สอดคล้องกับหลักการตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 29

⁴⁸ เสียในอัตราร้อยละ 200 บาท ตาม ตารางที่ 1 ค่าธรรมเนียมศาล (ค่าขึ้นศาล)

⁴⁹ หากทุนทรัพย์ไม่เกิน 50 ล้านบาท เสียในอัตราร้อยละ 2 แต่ไม่เกินสองแสนบาท ส่วนทุนทรัพย์ที่เกิน 50 ล้านบาทขึ้นไป เสียในอัตราร้อยละ 0.1 บาท ตาม ตารางที่ 1 ค่าธรรมเนียมศาล (ค่าขึ้นศาล)

⁵⁰ โปรดดูคำพิพากษาฎีกาฉบับเต็ม

2. หากให้เจ้าหนี้ฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลและฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในคำฟ้องเดียวกันได้อาจทำให้คดีเป็นทั้งคดีมีทุนทรัพย์และคดีไม่มีทุนทรัพย์ในคดีเดียวกัน จึงทำให้ต้องพิจารณาต่อไปว่าจะดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนั้นอย่างคดีแพ่งสามัญหรือคดีโน้มน้าว ซึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาแต่ละประเภท มีเจตนารมณ์ทางกฎหมายหลักการ และผลที่แตกต่างกันหลายประการ
3. การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 233 กับการฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 237 มีเจตนารมณ์และผลทางกฎหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้เป็นกรณีที่เจ้าหนี้เสนอคดีต่อศาลเพื่อประโยชน์ของตนเอง แต่การฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉลมีผลเพียงทำให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับนิติกรรมที่ศาลเพิกถอนกลับเป็นของลูกหนี้ดังเดิม ซึ่งไม่ใช่การที่เจ้าหนี้เสนอคดีเพื่อประโยชน์ของตนเท่านั้น หากแต่เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคน ดังนั้น การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ เจ้าหนี้จึงอาจเสนอคดีเพื่อใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และบังคับชำระหนี้ในคำฟ้องเดียวกันได้ ส่วนการฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉลไม่ควรให้เจ้าหนี้ฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลและฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในคำฟ้องเดียวกัน แต่แยกฟ้องเป็น 2 คดีน่าจะดีกว่า

ส่วนปัญหาว่าเจ้าหนี้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจากเจ้าหนี้เดิม จะถือเป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉลที่ลูกหนี้ได้ทำนิติกรรมก่อนที่ตนจะรับโอนสิทธิเรียกร้องมาจากเจ้าหนี้เดิมได้หรือไม่ นั้น บัดนี้ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3107/2568 (ประชุมใหญ่) ได้วางหลักกฎหมายในเรื่องนี้ว่า คำว่าเจ้าหนี้ที่อาจใช้สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลได้นั้น ไม่จำกัดเฉพาะเจ้าหนี้เดิมที่มีอยู่ก่อน ณ ขณะที่ลูกหนี้ทำนิติกรรมฉ้อฉลเท่านั้น แต่หมายรวมถึง “เจ้าหนี้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องด้วย”

4.7 ระยะเวลาการร้องขอบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล กับอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้จำนอง

ในกรณีที่เจ้าหนี้จำนองได้ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้และศาลมีคำพิพากษาตามคำฟ้องของโจทก์ จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ให้กับโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์จำนองขายทอดตลาด นำเงินมาชำระหนี้ตามคำพิพากษา⁵¹

⁵¹ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะคำประกัน จำนอง จำนว, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2568), 304-305.

โดยที่จำนองเป็นเสมือนทรัพย์สินสิทธิ ดังนั้น แม้หนี้ประธานจะขาดอายุความ เจ้าหนี้จำนองยังสามารถฟ้องคดีเพื่อบังคับจำนองจากทรัพย์สินที่จำนองได้ ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/27⁵² แต่จะใช้สิทธินั้นบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างย่อนหลังเกินห้าปีไม่ได้⁵³ และในกรณีผู้รับจำนองไม่ได้ร้องขอให้บังคับคดีภายใน 10 ปี ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 วรรคหนึ่ง⁵⁴ คำพิพากษาฎีกาก่อนพ.ศ. 2559 วางบรรทัดฐานมาโดยตลอดว่า เจ้าหนี้จำนองสามารถบังคับคดีได้แม้จะเกินกำหนด 10 ปี นับแต่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วก็ตาม เพราะการจำนองไม่สิ้นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 744(1)(3) แต่บังคับดอกเบี้ยเกิน 5 ปีไม่ได้⁵⁵

ปัจจุบัน ศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานใหม่ในคำพิพากษาฎีกาที่ 4613/2559 (ประชุมใหญ่) ว่า การร้องขอให้บังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินจำนองต้องกระทำภายในสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เมื่อโจทก์ยื่น

คำร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ดำเนินการบังคับคดียึดทรัพย์สินจำนองของจำเลยเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาสิบปีแล้ว โจทก์จึงสิ้นสิทธิบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินจำนองของจำเลย อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินจำนองยังคงอยู่ และโจทก์สามารถใช้นต่อลูกหนี้จำนองหรือต่อบุคคลภายนอกที่รับโอนทรัพย์สินจำนองต่อไปได้

⁵² มาตรา 193/27 ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำ ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว หรือผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ของตนได้ยึดถือไว้ ยังคงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนอง จำนำ หรือที่ได้ยึดถือไว้ แม้ว่าสิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานจะขาดอายุความแล้วก็ตาม แต่จะใช้สิทธินั้นบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างย่อนหลังเกินห้าปีขึ้นไปไม่ได้

⁵³ คำพิพากษาฎีกาที่ 314/2567

⁵⁴ มาตรา 274 ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ขอบที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สิน อาศัยสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นตามบทบัญญัติแห่งภาคนี้ภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง และถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออาศัยสิทธิเรียกร้องใดไว้ หรือได้ดำเนินการบังคับคดีโดยวิธีอื่นไว้บางส่วนแล้วภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จได้

ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งกำหนดให้ชำระหนี้เป็นงวด เป็นรายเดือน หรือเป็นรายปี หรือกำหนดให้ชำระหนี้ในอัตราดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาสิบปีตามวรรคหนึ่งตั้งแต่วันที่นัดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอาจบังคับให้ชำระได้

ถ้าสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นการให้ชำระเงิน ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง บุคคลซึ่งได้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีอำนาจบังคับคดีตามความในหมวด 2 การบังคับคดีในกรณีที่เงินหนี้เงิน หรือหมวด 3 การบังคับคดีในกรณีที่ให้ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง แล้วแต่กรณี โดยการร้องขอต่อศาลเพื่อเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

⁵⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 3442/2547, 7128/2555 และ 5992/2556

ตามแนวคำพิพากษาฎีกาสองแนวข้างต้น วิเคราะห์ได้ดังตารางดังต่อไปนี้

	คำพิพากษาฎีกาก่อน พ.ศ. 2559	คำพิพากษาฎีกาตั้งแต่ พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา
สถานะของ ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ กับ ประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่ง ในการใช้ สิทธิของเจ้าหนี้	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในฐานะที่เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติบัญญัติเป็นเพียงกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับรองรับให้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติ บรรลุผล การบังคับใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ต้องกระทำโดยสอดคล้องกัน กล่าวคือ การบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะต้องไม่ตัดหรือลดทอนสิทธิของเจ้าหนี้ตามที่กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้อำนาจไว้	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นบทบัญญัติที่เป็นเอกเทศแยกต่างหากจากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่ได้มีศักดิ์ที่ด้อยหรือรองจากกฎหมายแพ่งพาณิชย์แต่ประการใด ดังนั้น แม้เจ้าหนี้จะมีสิทธิตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้อำนาจไว้แต่หากไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เจ้าหนี้ก็จะใช้สิทธิตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้
เจตนารมณ์ ของกฎหมาย	สิทธิของผู้รับจำนองเป็นสิทธิที่มีอำนาจในทางแพ่งมากที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งคุ้มครองความศักดิ์สิทธิ์ของหลักประกัน ประเทอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่เจ้าหนี้ในการตัดสินใจเข้าทำนิติกรรมกับลูกหนี้ ดังนั้น สิทธิของเจ้าหนี้จำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ควรถูกตัดโดยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	การที่เจ้าหนี้จำนองมีสิทธิบังคับจำนองตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้อำนาจไว้ แต่กลับไม่ใช่สิทธินั้นภายในกำหนด ถือว่าเจ้าหนี้จำนองมีเจตนาคิดดอกเบี้ยจากลูกหนี้จำนองต่อไปโดยไม่มีกำหนด ดังนั้น กฎหมายมีเจตนารมณ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับลูกหนี้จำนองเพื่อป้องกันมิให้ลูกหนี้จำนองต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยยาวนานเกินสมควร
ผลเสีย	-	เจ้าหนี้จำนองจะไม่สามารถนำคดีมาฟ้องผู้จำนองอีกได้ เนื่องจากจะเป็นฟ้องซ้ำ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 148

	คำพิพากษาก่อน พ.ศ. 2559	คำพิพากษากฎีกาตั้งแต่ พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา
ทางออกของ เจ้าหนี้จำนอง	-	หากผู้จำนองจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจำนองไปยังบุคคลภายนอก การจำนองที่ตราไว้จะติดไปกับทรัพย์สินด้วย ดังนี้ เจ้าหนี้จำนองจึงพึงได้รับโอนทรัพย์สินดังกล่าวได้ โดยไม่ถือว่าเป็นฟ้องซ้ำ

ผู้เขียนเห็นว่า หากยอมรับบรรทัดฐานใหม่ที่ว่า ในกรณีโจทก์ยื่นคำร้องขอบังคับคดีให้ดำเนินการบังคับคดีเมื่อพ้นระยะเวลาสิบปีแล้ว โจทก์จะสิ้นสิทธิบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินจำนองของจำเลย จะเป็นการยอมรับว่าหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับหลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้ ซึ่งจะขัดต่อหลักการที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ในตอนต้นว่าสิทธิของเจ้าหนี้ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งต้องบัญญัติหรือตีความให้สอดคล้องกัน ดังนั้น วิจัยนี้จึงเสนอให้มีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 เป็นวรรคที่สี่ว่า “ความในวรรคแรก ไม่ใช้บังคับกับผู้รับจำนอง”

อย่างไรก็ตาม วิจัยนี้เห็นว่า แม้เจ้าหนี้จำนองจะหมดสิทธิบังคับจำนองตามคำพิพากษากฎีกาที่ 4613/2559 (ประชุมใหญ่) แต่ทรัพย์สินจำนองยังคงอยู่ ดังนั้น หากมีเจ้าหนี้รายอื่นนำยึดทรัพย์สินจำนองนั้น ก็ยังเป็นทรัพย์สินที่เจ้าหนี้จำนองสามารถขอรับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้คนอื่นได้ เพียงแต่เจ้าหนี้จำนองไม่มีสิทธิฟ้องบังคับจำนองและบังคับคดีโดยยึดทรัพย์สินนั้นเอง แต่มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าทางแก้ของเจ้าหนี้จำนองตามคำพิพากษากฎีกานี้สามารถนำคดีไปฟ้องใหม่ได้ ไม่เป็นฟ้องซ้ำ⁵⁶

⁵⁶ หมายเหตุท้ายฎีกาของคำพิพากษากฎีกาที่ 4613/2559 (ประชุมใหญ่) โดยสมชัย ธีระอุดมการ

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิจัยนี้จึงมีข้อสรุปและเสนอแนะในแต่ละประเด็นตามตาราง ดังนี้

เรื่อง	รูปแบบของการบัญญัติในกฎหมายนี้			หลักการตาม กฎหมายนี้	หลักการตาม กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	ข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ เชิงวิชาการและ ประโยชน์ ในการบังคับใช้ กฎหมาย
	ยังไม่ได้ บัญญัติให้ เสร็จสิ้นตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ยังไม่ครบ ถ้วนตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ขัดหรือไม่ ตรงกับ กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง			
การที่ ลูกหนี้ไม่ ชำระหนี้ และ อำนาจ ฟ้องของ เจ้าหนี้	✓			การที่ลูกหนี้ ไม่ชำระหนี้ กับ การที่ลูกหนี้ ผิดนัด มีหลักการ และผลทาง กฎหมายที่ แตกต่างกัน	อำนาจในการ ฟ้องคดี เกิดขึ้น เมื่อเจ้าหนี้ถูก กระทบสิทธิ ในทางแพ่ง	ผู้ใช้กฎหมาย ควรทำความเข้าใจว่า เจ้าหนี้ ถูกกระทบสิทธิ ในทันทีที่ลูกหนี้ ไม่ชำระหนี้ โดย ไม่ต้องรอให้ ลูกหนี้ผิดนัด ชำระหนี้
การ บังคับ ชำระหนี้			✓	มาตรา 213 ได้บัญญัติ เกี่ยวกับการ บังคับชำระหนี้ไว้ แต่ไม่ชัดเจนและ ขัดต่อหลักการ ในประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่งมาตรา 145	การบังคับชำระ หนี้ มีหลักการ ชัดเจนในมาตรา 257-259	แก้ไขประมวล กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 213 ให้สอดคล้องกับ ประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง

เรื่อง	รูปแบบของการบัญญัติในกฎหมายนี้			หลักการตาม กฎหมายนี้	หลักการตาม กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	ข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ เชิงวิชาการและ ประโยชน์ ในการบังคับใช้ กฎหมาย
	ยังไม่ได้ บัญญัติให้ เสร็จสิ้นตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ยังไม่ครบ ถ้วนตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ขัดหรือไม่ ตรงกับ กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง			
การเรียก ดอกเบี้ย ในกรณี ที่ถูกหนี้ ผิดนัด	✓			หนี้เงิน ให้คิด ดอกเบี้ยใน ระหว่างเวลา ผิดนัดในอัตรา ร้อยละห้าต่อปี	เมื่อศาลเห็น สมควรโดยคำนึง ถึงเหตุสมควร และความสุจริต ในการรู้ความ หรือการดำเนิน คดี ศาลจะ พิพากษาให้ จำเลยชำระ ดอกเบี้ยในอัตรา ที่สูงขึ้นกว่าที่ โจทก์มีสิทธิได้รับ ตามกฎหมายแต่ ไม่เกินร้อยละ สิบห้าต่อปี นับตั้งแต่วันฟ้อง หรือวันอื่นหลัง จากนั้นก็ได้	ผู้ใช้กฎหมาย ควรทำความเข้าใจว่า การคิด ดอกเบี้ยตาม มาตรา 224 แห่งประมวล กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ เป็นคนละกรณี กับการที่ศาล กำหนดอัตรา ดอกเบี้ยตาม ประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่งมาตรา 142 (6) เนื่องจาก บทบัญญัติทั้ง สองมีเจตนารมณ์ ที่แตกต่างกัน

เรื่อง	รูปแบบของการบัญญัติในกฎหมายนี้			หลักการตาม กฎหมายนี้	หลักการตาม กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	ข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ เชิงวิชาการและ ประโยชน์ ในการบังคับใช้ กฎหมาย
	ยังไม่ได้ บัญญัติให้ เสร็จสิ้นตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ยังไม่ครบ ถ้วนตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ขัดหรือไม่ ตรงกับ กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง			
การใช้ สิทธิ เรียกร้อง ของ ลูกหนี้		✓		มาตรา 235 กล่าวถึงเพียง กรณีที่ “ลูกหนี้ เดิมได้เข้าชื่อเป็น โจทก์ด้วย” ลูกหนี้เดิมจะขอ ให้ศาลพิจารณา พิพากษาต่อไปใน ส่วนจำนวนเงินที่ ยังเหลือติดค้าง อยู่ก็ได้	การที่เจ้าหนี้ฟ้อง คดีเพื่อใช้สิทธิ เรียกร้องของ ลูกหนี้อาจทำได้ หลายรูปแบบ ดังที่บัญญัติใน ประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่ง มาตรา 57 และ 59 ซึ่งไม่ จำกัดเพียงกรณีที่ ลูกหนี้เดิมเข้ามา เป็นโจทก์ในคดี เท่านั้น	การใช้บังคับใช้ กฎหมายในเรื่อง นี้ กฎหมายไม่ ควรจำกัดเฉพาะ เท่าที่บัญญัติใน ประมวล กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ เท่านั้น แต่ควร ศึกษาและบังคับ ใช้บทบัญญัติใน ประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่งด้วย

เรื่อง	รูปแบบของการบัญญัติในกฎหมายนี้			หลักการตาม กฎหมายนี้	หลักการตาม กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	ข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ เชิงวิชาการและ ประโยชน์ ในการบังคับใช้ กฎหมาย
	ยังไม่ได้ บัญญัติให้ เสร็จสิ้นตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ยังไม่ครบ ถ้วนตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ขัดหรือไม่ ตรงกับ กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง			
การโอน สิทธิ เรียกร้อง	✓			การโอนสิทธิ เรียกร้อง ผู้รับ โอนจะยกขึ้นเป็น ข้อต่อสู้สูงหนี้ หรือบุคคล ภายนอกได้แต่ เมื่อได้บอกกล่าว การโอนไปยัง ลูกหนี้หรือลูกหนี้ จะได้ยินยอมด้วย ในการโอนนั้น มีปัญหาว่า คำว่า “ยกขึ้นเป็น ข้อต่อสู้สูงหนี้ คือกระบวนการ ใดในกฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่ง	มาตรา 55 “เมื่อมีข้อโต้แย้ง เกิดขึ้น เกี่ยวกับ สิทธิหรือหน้าที่ ของบุคคลใดตาม กฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะ ต้องใช้สิทธิทาง ศาล บุคคลนั้น ชอบที่จะเสนอ คดีของตนต่อ ศาลส่วนแพ่งที่มี เขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย แพ่งและประมวล กฎหมายนี้” มาตรา 177 วรรคสอง “ให้ จำเลยแสดงโดย ชัดแจ้งในคำ ให้การว่า จำเลย ยอมรับหรือ ปฏิเสธข้ออ้าง ของโจทก์ทั้งสิ้น หรือแต่บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่ง การนั้น”	การตีความ ถ้อยคำใน ประมวล กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์แต่ เพียงอย่างเดียว โดยไม่พิจารณา ถึงหลักการตาม ประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่ง อาจทำให้ เกิดการตี ความหมาย คลาดเคลื่อน ผิดไปจาก หลักการตามที่ บัญญัติใน ประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่ง

เรื่อง	รูปแบบของการบัญญัติในกฎหมายนี้			หลักการตาม กฎหมายนี้	หลักการตาม กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	ข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ เชิงวิชาการและ ประโยชน์ ในการบังคับใช้ กฎหมาย
	ยังไม่ได้ บัญญัติให้ เสร็จสิ้นตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ยังไม่ครบ ถ้วนตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ขัดหรือไม่ ตรงกับ กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง			
การ เพิกถอน การ ฉ้อฉล ในกรณี ที่ลูกหนี้ ก็ไม่ ชำระหนี้ หรือ ชำระหนี้ ไม่ ถูกต้อง ด้วย	✓			การเพิกถอนการ ฉ้อฉลกับการที่ ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ แม้เป็นคนละ เรื่องกันแต่เจ้าหนี้ ก็สามารถฟ้องขอ เพิกถอนการ ฉ้อฉลโดยไม่ต้อง พิจารณาว่า ลูกหนี้จะผิดนัด ชำระหนี้หรือไม่ ยอมชำระหนี้ หรือไม่	คำฟ้องเดียวกัน อาจมีหลายข้อหา ก็ได้ แต่ข้อหา แต่ละข้อต้อง เกี่ยวข้องกัน ซึ่งนิติกรรม อันลูกหนี้ได้ กระทำการ หากทำให้ กองทรัพย์สิน ของลูกหนี้มี ไม่พอที่จะชำระ หนี้ให้กับเจ้าหนี้ เต็มตามสิทธิย่อม เป็นกรณีทำให้ เจ้าหนี้เสียเปรียบ จึงสามารถฟ้อง เพิกถอนการ ฉ้อฉลได้ เพื่อให้บรรลु วัตถุประสงค์ อันแท้จริงแห่ง มูลหนี้	ในเรื่องนี้ กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์และ กฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่งได้บัญญัติไว้ สอดคล้องกันอยู่ แล้ว เพียงแต่ ไม่ได้บัญญัติ เชื่อมโยงกัน ดังนั้น การบังคับ ใช้กฎหมายใน เรื่องนี้ ผู้ใช้ กฎหมายควร คำนึงถึงหลักการ แห่งประมวล กฎหมายทั้งสอง ฉบับโดยเชื่อมโยง ให้สอดคล้องกัน

เรื่อง	รูปแบบของการบัญญัติในกฎหมายนี้			หลักการตาม กฎหมายนี้	หลักการตาม กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	ข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ เชิงวิชาการและ ประโยชน์ ในการบังคับใช้ กฎหมาย
	ยังไม่ได้ บัญญัติให้ เสร็จสิ้นตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ยังไม่ครบ ถ้วนตาม กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง	บัญญัติใน เรื่อง กระบวนการ แต่ขัดหรือไม่ ตรงกับ กระบวนการ แห่งประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณา ความแพ่ง			
ระยะเวลาการ ร้องขอ บังคับคดี ตามคำ พิพากษา ของศาล กับอายุ ความการใช้สิทธิ เรียกร้อง ของเจ้า หนี้ จำนอง			✓	เจ้าหนี้จำนอง อาจบังคับจำนอง ได้แม้หนี้ประธาน ขาดอายุความ เนื่องจากสิทธิ จำนองเป็น ทรัพย์สิน	เจ้าหนี้จะต้อง ร้องขอให้มีการ บังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่ศาล มีคำพิพากษา มีเช่นนั้น เจ้าหนี้ จะสิ้นสิทธิในการ บังคับคดี	แก้ไขเพิ่มเติม ประมวล กฎหมาย วิธีพิจารณาความ แพ่ง มาตรา 274 ให้สอดคล้องกับ ประมวล กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์

ประเด็นทางกฎหมายทั้งหมดข้างต้นล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์สถานะและความสัมพันธ์ของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหนี้กับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะต้องสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกัน